

POLITIKAI AJÁNLÁSOK AZ INV (AMI IGAZÁN LÉNYEGES, AZ A SZEMNEK LÁTHATATLAN) PROJEKT ALAPJÁN

A projektben kifejlesztett és tesztelt új pedagógiai modell a (súlyos) értelmi fogyatékos személyek önálló életét támogató szakemberek újfajta attitűdjére alapozódik. A sikeres tesztelés bizonyította ennek a fejlesztő-támogató modellnek az életképességét, mely a támogató és a támogatott közötti egyenrangú felnőtt kapcsolatán és a fogyatékos személy aktiválásán, felhatalmazásán (empowerment) és közös elvárásokon alapul. Az értelmi fogyatékos emberek felhatalmazása önálló döntéshozatalra és cselekvésre, valamint az ehhez kapcsolódó kötelességek megkövetelése jelenti az utat az önálló, autonóm élet felé. Ennek a folyamatnak a sikeres megvalósítása nem csak szakmai támogatás kérdése, így nem csak a szociális szakembereken és a szociális szolgáltatásokon múlik, hanem a társadalom hozzáállásán és a környezet használhatóságán. Tehát az INV projekt eredményei egyszersmind üzenetet is hordoznak a politikusok, a törvényhozók, törvényalkalmazók és egyéb döntéshozók felé, hogy ne vegyék el a fogyatékos emberektől a teljes értékű ember teljes, autonóm életének lehetőségét! Az INV fejlesztő-támogató modell által alkalmazott módszer és attitűd váljék elfogadottá a napi gyakorlatban azáltal, hogy:

- vezessenek be a gyakorlatban egyénre szabott, személyközpontú oktatást és szociális szolgáltatásokat;
- töröljék el a gondnoki rendszert, és egyoldalú korlátozás helyett vezessék be a támogatott döntéshozatalt;
- biztosítsák a fogyatékos emberek szabad mozgását, és szabad választását a lakhatás és munkavállalás területein;
- segítsék elő az értelmi fogyatékos emberek részvételét a politikai életben és döntésekben, és ne korlátozzák részvételüket a választásokon történő szavazásban;
- ismerjék el jogukat arra, hogy nekik is saját partnerük, saját családjuk lehessen;
- biztosítsanak egy mentálisan is hozzáférhető környezetet, elsősorban a kormányhivatalokban, okmányirodákban és a közszolgáltatóknál, és anyagilag is segítsék elő ennek a fajta akadálymentesítésnek a bevezetését a személyes szolgáltatásokban;
- biztosítsanak teret az értelmi fogyatékos, beleértve a súlyosan értelmi fogyatékos emberek részvételéhez a "normál" életben: ne speciális szolgáltatásokban, iskolában, munkahelyben, szabadidős programokban gondolkozzanak, hanem igyekezzenek úgy alakítani a társadalmi, gazdasági és az épített környezetet, hogy abban az értelmi fogyatékosoknak is helye legyen!

Ennek az új attitűdnek az elfogadása együtt kell járjon a (súlyos) fogyatékos személyek jogképességének elismerésével. A kérdéskörben az Európa Tanács emberi jogi biztosa által kiadott dokumentuma* a következőképpen foglal állást: "(...) a jogképesség lehetővé teszi számunkra, hogy megválasszuk, hol és kivel akarunk élni, hogy szavazzunk a nekünk szimpatikus pártra, hogy tiszteletben tartassanak egészségünkkel kapcsolatos döntéseink,

hogy saját pénzügyeinket maguk irányíthassuk, hogy hozzáférjünk a szabadidős tevékenységekhez. Ha ez nem valósul meg, akkor a jog szempontjából nem vagyunk személyek, és döntéseink nem bírnak jogi erővel. A mai napig ez a valós helyzet több százezer, ha nem egymillió gondnokság alatt lévő értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő ember számára, Európában."

Ahhoz, hogy a fent említett elvárásoknak eleget tegyenek az egyes európai országok, sürgősen harmonizálni kell a nemzeti jogi hátteret az ENSZ Egyezmény (2006)** alábbi paragrafusával:

Preambulum

c) ....újólag megerősítve valamennyi emberi jog és alapvető szabadság egyetemességét, oszthatatlanságát, egymástól való kölcsönös függőségét és egymással való kölcsönös kapcsolatát, és annak szükségességét, hogy a fogyatékossgal élő személyek számára biztosítsák ezek teljes mértékű gyakorlását hátrányos megkülönböztetés nélkül;

12 cikkely – A törvény előtti egyenlőség

1. A részes államok újólag megerősítik, hogy a fogyatékossgal élőszemélyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket.
2. A részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetve cselekvőképesség.
3. A részes államok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élőszemélyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.
4. A részes államok biztosítják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó valamennyi intézkedés, a nemzetközi emberi joggal összhangban, megfelelő és hatékony biztosítékokat tartalmaz a visszaélések megelőzésére. Az ilyen biztosítékok garantálják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó intézkedések tiszteletben tartják a személy jogait, akaratát és választásait, összeférhetetlenségtől és indokolatlan befolyástól mentesek, arányosak és a személy körülményeire szabottak, a lehető legrövidebb időre vonatkoznak, továbbá hogy a hatáskörrel rendelkező, független és pártatlan hatóság vagy igazságügyi szerv rendszeresen felülvizsgálja azokat. A biztosítékok azzal arányosak, amilyen mértékben az adott intézkedések érintik a személy jogait és érdekeit.
5. E cikk rendelkezéseire figyelemmel a részes államok minden megfelelő és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcsönhöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg vagyonuktól.

19. cikk – Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás

Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

- a) a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;
- b) a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges;
- c) a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek számára is, és igényeikhez igazítottak.

22. cikk – A magánélet tiszteletben tartása

1. A fogyatékossgal élő személy magánéletének, családjának, otthonának, levelezésének vagy másfajta kommunikációjának önkényes vagy jogellenes zavarása, becsületének vagy jó hírének jogellenes megsértése – tekintet nélkül a személy lakóhelyére és lakáskörülményeire – tilos. A fogyatékossgal élő személyek az említett zavarással és jogsértéssel szemben jogvédelmet élveznek.

24. cikk – Oktatás

1. A részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát. E jog ....megvalósítása céljából a részes államok ....élethosszig tartó tanulási lehetőséget nyújtanak az alábbiakra figyelemmel:

- a) az emberben rejlő képességek, méltóságérzet és önbecsülés teljes mértékű kifejlesztése, valamint az emberi jogok, alapvető szabadságok és az emberi sokszínűség tiszteletben tartásának erősítése;
- b) a fogyatékossgal élő személyek személyiségének, tehetségének és alkotóképességének, valamint mentális és fizikai képességeinek lehető legteljesebb kifejlesztése;
- c) a szabad társadalomban való tényleges részvétel lehetővé tétele a fogyatékossgal élő személyek számára.

*Strasbourg, 20 February 2012 Comm DH/Issue Paper(2012)2 "WHO GETS TO DECIDE? Right to legal capacity for persons with intellectual and psychosocial disabilities"

**UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities